

La música de l'Arxiu

Ruyseñor de Joan Barter i *El gozo, la alegría* de Picañol

Josep Maria Gregori i Cifré

The music of the archive. Ruyseñor by Joan Barter and El Gozo, la alegría by Picañol

Presentem les fitxes descriptives de dues partitures del fons de la Capella de música de Canet que, periòdicament, s'exposen a la Casa museu. La primera és un tono de finals del segle XVII i n'és l'autor Joan Barter. La segona és una cantata de Josep Picañol de principis del segle XVIII. Ambdues són exemples de la música catalana del barroc.

Paraules claus: Música, Barroc, Segle XVII, Segle XVIII, Joan Barter, Josep Picanyol, Capella de música de Canet

This article presents a description of the index card of two sheets of music from the collection of the Capella de Música, that are periodically exhibited in the Casa museu in Canet. The first one is a tono by Joan Barter from the end of the XVII century. The second one is a cantata by Josep Picañol, from the beginning of the XVIII century. Both are examples of the catalan baroque music.

Key words: Music, baroque, 17th century, 18th century, Joan Barter, Josep Picanyol, Music Chapel in Canet

FITXA 1: Tono Ruyseñor, clarín del albor de Joan Barter

Fitxa descriptiva:

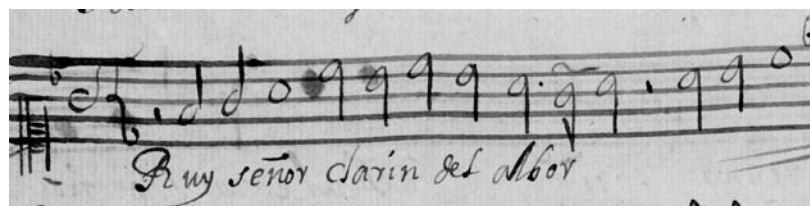
Referència: Arxiu Parroquial de Canet de Mar. Fons Capella de Música, Au. 45. Barter / Tono solo a la Pur^a Concepcion / Ruyseñor clarín del albor. Tono en Fa M.

Autor i biografia: Joan Barter (ca. 1648-1706). Joan Barter nasqué a Mequinensa (Baix Cinca) a l'entorn de 1648. Les primeres notícies que es conserven el situen d'infant cantor a l'escolania de la catedral de Lleida, on es formà amb Juan Merino, mestre de capella entre 1661 i 1668. El 5 de gener de 1664, Barter va rebre una gratificació econòmica del capítol de la seu lleidatana pels serveis prestats a la capella fins aquella data, probablement a ran del canvi de veu que el deuria afectar d'un temps abans. El 1668 el mestre Merino guanyà el magisteri de la catedral d'Ourense i el capítol lleidatà nomenà Barter mestre interí de la seu, càrrec en el qual fou confirmat, sense oposició, el 7 de setembre de 1668. A finals de febrer de 1682, traspassava el mestre de la

catedral de Barcelona Lluís Vicenç Gargallo; cinc mesos més tard, el capítol barceloní convocà oposicions per cobrir la vacant, a la qual s'hi presentaren Felip Olivellas, mestre del Palau de la Comtessa de Barcelona; Josep Pujolar, mestre de La Seu d'Urgell; i Joan Barter. A principis de juliol, el tribunal examinador -format per Anicet Baylón, mestre del Reial Col·legi del Corpus Christi de València; Benet Buscarons, mestre de capella de la basílica del Pi de Barcelona; i Rafael Simó, resident del Palau de la Comtessa, va atorgar la plaça a Joan Barter, el qual fou nomenat el 13 de juliol de 1682. En el decurs de la seva etapa barcelonina va intervenir de jurat en les oposicions als magisteris de les seus de Lleida (1686) i Girona (1688). El 7 de desembre de 1696, Barter va sol·licitar la jubilació al capítol barceloní, el qual li concedí deu dies després, mentre nomenava coadjutor al jove Francesc Valls, fins aquell moment, mestre de capella de Santa Maria del Mar de Barcelona. Barter, que va sobreviure deu anys després de la jubilació, traspassà el 5 de desembre de 1706; les seves despulles reposen al claustre de la catedral de Barcelona.

Descripció del manuscrit:

Títol diplomàtic: «Barter / Tono solo a la Pur^a Concepcion / Ruy señor clarín del albor». Incipit literari: Ruyseñor clarín del albor. Veu solista: [Tiple]. Instruments: Violó, Acompanyament d'Arpa (amb xifra). Tonalitat: Fa M. Format: 3 folis apaïats. Datació

Íncipit Au-45. Arxiu Parroquial de Canet

aproximada: Finals del segle XVII. Estat de l'obra: Complet. Observacions: Mateixa música que CMar: Au-44.

Context i descripció:

Aquest *tono* forma part de la trentena d'obres escrites en romanç que s'han conservat de Joan Barter, en les quals aquest autor es mostra hereu de la tradició estilística i expressiva iniciada pels seus antecessors en el gènere: Joan Cererols, Lluís V. Gargallo i Francesc Soler. El terme castellà *tono* designa aquí un estil d'escriptura amb un caràcter més intimista que el del villancet, el qual, si bé des del punt de vista formal seria equiparable al *tono*, en l'època de Barter es reservava per a l'estil concertat del diàleg policoral. També és cert que el llenguatge musical del *tono* adquireix una major inversió expressiva en la sonorització que hom fa del text i respecte a això només cal observar el tractament que fa Barter d'alternances dinàmiques entre passatges "despacio" i "con ayre" - «suspende la voz» i «y al sol que hoy amanece», o «admirre en suspensión» i «pues toca su bienvenida»-, i l'ús de silencis suspensius per representar en el mateix disseny sonor el terme «suspensión», un exemple clar del dramatisme expressiu del Barroc. D'altra banda, en aquest *tono*, com en d'altres, Barter articula el discurs compositiu a través del diàleg entre la veu i el violó solista, els quals intercanvien els dissenys melòdics d'acord amb un dinamisme imitatiu pròpiament barroc. Aquest dinamisme també es fa palès en la mateixa estructura formal del *tono*, en la qual l'«Estríbillo» *Ruyseñor clarín del albor* -amb les variants internes de contrastos rítmics- alterna amb la «Copla», *Sí la rosa regna*, per cloure la forma amb la repetició final de l'última part.

FITXA 2: Duo El gozo, la alegría, de Josep Picanyol

Fitxa descriptiva:

Referència: Arxiu Parroquial de Canet de Mar. Fons Capella de Música, Au -793. Duo al SS^o St^o / El gozo la alegría / Picañol.

Autor i biografia: Josep Picanyol (ca. 1695 - ca.1757). Josep Picanyol es degué formar a la catedral de Barcelona amb francesc Valls, a principis del s. XVIII. La seva primera notícia biogràfica la dona el relleu que féu de Tomàs Milans i Godayol a la capella del Palau de la Comtessa, el qual va haver de deixar aquell magisteri després de la caiguda de Barcelona l'onze de setembre de 1714. El 27 d'octubre, Milans marxava del Palau per establir-se a Girona. Pocs dies després, era nomenat el seu substitut: «el Sr Dn José Picañol, maes-/tro de capilla, ha tomado posesion / al 7 de Nbre de 1744 (sic) [1714] por renun-/cia del Rdo Tomas Milans Pbro / y a 30 de mayo de 1726 renunció.»^[1]

Picanyol va romandre al capdavant de la capella del Palau fins al 13 d'abril de 1726 en què el succeí Bernat Tria «por promocion del licenciado Joseph Picanyol al Magisterio de la Santa Yglesia Cathedral de aquella ciudad».^[2]

D'aquesta manera, Picanyol succeí el seu mestre F. Valls a la catedral de Barcelona, on regí el seu magisteri durant deu anys. L'abril de 1736 guanyà la plaça de mestre de capella del monestir de les Descalzas Reales de Madrid.

La seva obra compositiva se centrà en el conreu de la música eclesíastica (litúrgica i religiosa), amb obres en llatí i en romanç: misses, motets, salms, oratoris, cantates, duos, tonos i villancets. El còmput conegut fins ara de la seva obra està format per més d'un centenar de composicions, el major nombre de les quals es conserven a la Biblioteca Nacional de Catalunya i a la Biblioteca Nacional de Espanya; també se'n localitzen als fons musicals de les catedrals de Girona (4), Tarragona (5), i al ric fons de l'església parroquial de Canet de Mar (14). La música de Picanyol va ser coneguda i apreciada en el context hispànic, tal i com ho palesa la presència de còpies d'obres seves en diverses catedrals espanyoles, algunes de les quals també van arribar a les catedrals de Mèxic i Puebla.

Descripció del manuscrit:

Títol diplomàtic: «Duo al SS^o St^o / El gozo la alegría / Picañol». **Íncipit literari:** El gozo, la alegría. **Veus solistes:** Tiple 1/2. **Instrument:** Acompanyament, amb xifra. **Tonalitat:** Sol m. **Format:** 1 foli i 3 bifolis apaïats. **Datació aproximada:** Primer quart del segle XVIII. **Estat de l'obra:** Complet.

Context i descripció:

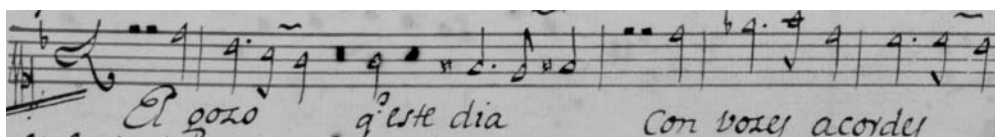
El títol de l'obra que recull el manuscrit, *Duo*, tal i com s'esdevenia amb els *Tonos*, es presenta en realitat sota la forma d'una Cantata. Els elements estilístics i estètics d'aquell gènere -nascut a Itàlia a principis del s. XVII- van anar penetrant en el repertori hispànic, en especial a partir de la presència a Barcelona (entre 1705 i 1713) de la capella de l'arxiduc Carles d'Àustria, comandada pel mestre de cant napolità Giuseppe Porsile. Amb aquesta capella, els nous repertoris i estils italians van ser coneguts de primera mà pels compositors actius a Barcelona durant aquells anys -F. Valls, T. Milans, L. Serra, P. Llinàs, J. Picanyol- tal i com es fa ben palès en aquesta cantata per a dues veus.

L'obra que exposem s'articula a través de l'estructura següent:

- 1.- «Duo», «Ayre», *El gozo, la alegría*, escrit per a dos Tibles (Ti 1/2) i Acompanyament (xifrat), en Sol m i 3/4, amb 4 cobles alternades entre ambdues veus.
- 2.- «Recitado», *Atienda pues, atienda agradecido*, per a Ti 1 i Ac, en Si b M, 4/4, on cal remarcar el dissonantisme melòdic de la frase *pues un Dios entre especies escondido*, talment com si tractés de representar el símbol del memento eucarístic sota una velada obscuritat sonora, la qual sembla obrir-se, o il·luminar-se, en els melismes dels termes que conclouen el recitat: *cielo i gloria*.

[1] ANC. Arxiu del Palau Requesens. Unitat 534: "Maestros de capilla que ha habido en nuestra capilla vul-/garmente llamada del Palau, desde el año 1593 en que aparece la plaza / ó sea capellania con obligacion al magisterio", s. f.

[2] Id. Unitat 436. s. f.

Íncipit Au-793. Arxiu Parroquial de Canet